

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sectio I. Scotistarum sententia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

ris, natura, scilicet, quæ eum in se sit vna, identifi-
ficatur tamen rebus distinctis. Non possum non
mirari, hos Auctores quæstionem de Vniuersali
à parte rei fecisse dependentem à quæstione de
mysterio Trinitatis in creatis: quia licet illud
concederemus, adhuc non sequeretur dari Vni-
uersale à parte rei, sicut nec sequitur in diuinis, ex
eo quod ibi detur prædictum mysterium. Ratio
est, quam sæpe reddidimus, quia natura illa, si
esset vna in pluribus, ea tamen, in quibus esset,
non essent plura in ea ratione, prout ad Vniuer-
sale requiritur.

17 Dices, Natura illa creata ita eadem numero ef-
fet in pluribus, vt simul in illis multiplicaretur
in eadem ratione, quæ erat vna. Sed contra, quia
iam destruis casum: eo enim ipso quod supponis,
naturam illam non solum identifi-
ficari, sed etiam multiplicari in multis, ita vt in illis non maneat
vna, etiam in ratione nature; iam non est myste-
rium Trinitatis in creatis, sed mysterium quod
de facto datur inter omnes homines, scilicet hu-
mana natura multiplicata in indiuiduis. Quod si
aduersarij simul vellent, illam naturam manere
vnam indiuisibilem in inferioribus, & simul in
illis multiplicari in eadem ratione nature, iam
ponerent aliquid in creatis multo maius, quam
mysterium Trinitatis. Nam natura diuina solum
est vna in ratione nature, & multiplex in perso-
nalitatibus: at hæc natura creata & in ratione na-
ture esset vna, & in eadem ratione esset multi-
plex, quod maius est mysterio Trinitatis, & in
se manifestam inuoluit contradictionem, quia
vnitas dicit multiplicatis negationem in eadem
ratione; ergo præcisè ex eo, quod admitteretur
in creatis mysterium Trinitatis, non sequeretur
dari Vniuersale à parte rei, magis, quam non dat
in diuinis; ergo frustra in præsentem de eius
possibilitate disputatur, nisi forte vt aliquid
Theologicum à suo loco huc transferatur.

Obiicies pro Vniuersali à parte rei, Aristote-
lem & D. Thomam passim docere res esse vni-
uersales. Sed quid inde? fateor res esse vniuer-
sales, sed non à se solis, sed etiam ab intellectu, de
quo disputat. vi.

18 Secunda obiectio: Quia nullo existente intel-
lectu potest dici, homines esse eiusdem speciei, &
animalia esse eiusdem generis, ergo datur à parte
rei genus & species, quæ sint Vniuersalia.

Respondeo, homines à parte rei ante intel-
lectum non esse eiusdem speciei formaliter, sed so-
lum fundamentaliter, quatenus similes sunt in

ratione hominis, ex quâ similitudine postea in-
tellectus occasionem arripit eos constituendi
extrinsecè eiusdem speciei & Vniuersalis forma-
liter.

Tertiò obiicies, Vniuersale esse obiectum intel-
lectus, ergo illum præcedit, quia obiectum est
ante actum quo cognoscitur; ergo à parte rei ante
intellectus actum datur Vniuersale. Respondeo,
distinguendo duplicem actum intellectus circa
Vniuersale, vnum quo efficitur ipsum Vniuer-
sale, ante quem dico non præcedere nec debere
præcedere ipsum Vniuersale, quia non potest
actus præcedere se ipsum inclusum in Vniuersa-
li vt tali, sicut actus quo constituitur obiectum
cognitum, non est posterior ipso obiecto in
quantum cognito, quandoquidem per illum
actum constituitur in ratione cogniti. Secundus
actus circa Vniuersale est, quo ipsum Vniuersale
iam factum cognoscitur reflexè, & ante hunc fa-
teor præcedere Vniuersale. Inde tamen non in-
fertur, Vniuersale dari à parte rei ante omnem
actum intellectus; quia licet sit ante aliquem
actum, potest tamen & debet esse post alium.

Obiicies quartò: Humana natura definitur
vnica definitione, ergo est vna: præterea habet
plura inferiora; ergo est in multis, ergo vniuer-
salis. Respondeo, ideò definiri vnica definitione,
quia est vnâ solum similitudine; vnitas autem si-
militudinis sufficit ad hoc, vt vno actu possint ea
indiuidua concipi, & fieri Vniuersalia formaliter.
Ante illum verò actum non habent ipsam
vniuersalitatem, quod infra fusiùs declarabitur.

Quintò, A parte rei detur particulare, quod 19
est correlatiuum Vniuersalis; ergo & datur et-
iam Vniuersale, quia vnum correlatiuum non
stat sine alio. Respondeo, particulare esse corre-
latiuium non Vniuersalis formalis, sed funda-
mentaliter; id est, esse correlatiuum respectu mul-
titudinis, v. g. respectu decem, centum, om-
nium: dantur autem à parte rei vnus, duo, tres,
multi, omnes; sed Vniuersale formaliter non dat
ur propter dicta.

Vltimo obiicies, Scientiæ sunt de his quæ dan-
tur à parte rei; sed sola Vniuersalia sunt obiecta
scientiæ, ergo Vniuersalia dantur à parte rei.
Respondeo, scientias esse de Vniuersalibus non
formaliter sed fundamentaliter; id est, de pluri-
bus indiuiduis vt similibus magis & minus inter
se. Alia argumenta omitto prudens, quia ex Dis-
putationibus sequentibus eorum solutiones cla-
riùs percipiuntur.

DISPUTATIO QUINTA.

De Distinctione graduum inter se, & à singularitatibus.

ISPVTATIONE præcedenti per to-
tam ostendi, adhuc admissâ di-
stinctione graduum, non dari
Vniuersale à parte rei; iam nunc
oportet explanare, quæ & qualis
sit ea distinctio, quia ad Vniuersa-
lis notitiam maximè conducit.

SECTIO I.

Scotistarum sententia.

GRADVS superiores voco prædicata commu-
nia, verbi gratiâ, animalitatem respectu ho-
minis & equi; inferiores verò ea in quibus diffe-
runt inter se, rationalitatem, hinnibilitatem, &
de his quærimus, quâ ratione inter se distinguan-
tur. Aduerte, non fieri comparisonem inter gra-
dus

superiores, & inter inferiores diuersarum
ularium, certum enim est, animalitatem ho-
minis distingui ab hinnibilitate equi; sed inter
gradus eiusdem indiuidui, inter animalitatem
scilicet hominis, & eius rationalitatem.

SVBSECTIO PRIMA.

Quaedam supponuntur.

ANTE explicationes, & impugnationes sen-
tentiae Scoticae praemittendum, quid sit dis-
tinctio realis, quid modalis, quid formalis, seu
ex natura rei.

Distinctio realis est, quae datur inter duas res,
estque talis, ut a parte rei dici possit. Haec realiter
non est illa, quia dicunt duos conceptus distin-
ctos. Et licet haec distinctio ferè semper afferat
secum separabilitatem rerum quae distinguuntur,
non tamen necessariò, ut patet in Deo: Pater
enim distinguitur à Filio realiter, & tamen non
possunt separari inter se.

Haec distinctio diuiditur in *modalem*, & *realem*
simpliciter. *Modalis* est, quae datur inter rem &
eius modum, v. g. inter Petrum, & eius actio-
nem quae producit, inter materiam & eius unio-
nem. Haec distinctio non dicitur ideò modalis,
quia non sit tanta quanta realis, absolute loquen-
do; sed quia non utrumque extremum est res:
vnum enim est modus, aliud res, sicut si distin-
ctio subiecti ab accidente diceretur accidentalis,
non quia non sit rigorosissima, sed quia vnum
extremum est accidens. Quid autem sit modus,
non est huius loci explicare. *Distinctio realis sim-
pliciter* est, quae datur inter duas res simpliciter,
ut v. g. inter Petrum & Paulum, inter animam &
corpus, & inter modos Petri & Ioannem; quia
licet modi Petri comparati cum Petro dicantur
modi, at comparati cum Ioanne sunt res simpli-
citer, quia illum non afficiunt modaliter.

Quae à parte rei distinguuntur, alia omnino
positiue, eò quod utrumque extremum est posi-
tium, ut Petrus à Ioanne; alia *negatiue*, vel quia
vnum extremum, vel quia utrumque est nega-
tium, ut Petrus à tenebris, & tenebrae à cecita-
te. *Distinctio positiua* alia est *adequata*, quando
vnum extremum omnino distinguitur ab alio, ut
Petrus à Ioanne: alia *inadequata*, quando vnum
extremum habet aliquid idem cum alio, & ali-
quid distinctum, ut homo ab animà, quia homo
dicit animam, & ex hac parte non distinguitur ab
illà; & praeterea dicit materiam, quae parte ab a-
nimà distinguitur: haec distinctio aliter dici so-
let *includens ab inclusò*.

Altera distinctio inuenta est à Scotistis minor
praedicta, quam vocant *formalem*, seu ex natura
rei, cuius nullam aut papè nullam tradunt defi-
nitionem, vel explicationem, sed tantum dicunt,
eam esse quae aliquid ab alio distinguitur ante
operationem intellectus formaliter. De hac late
Hurtadus Disputat. 6. Metaphysicae, Sect. 3. vbi
probat eam esse realem: quod hoc argumento
ab ipso desumpto confirmo, esse aliquid à parte
rei ante actum intellectus, est esse quid reale;
quia definitio entis realis est, quod potest existe-
re ante intellectum à parte rei, sed in senten-
tia Scotistarum haec distinctio est à parte rei, er-
go est distinctio realis. Consequentia est cui-

dens. Minor est ipsa doctrina Scotistarum. Ma-
ior verò est definitio entis realis, quae ab omni-
bus traditur.

Dices, hoc argumento etiam probari, distin-
ctionem modalem esse realem. Fateor, imò id
expresse docui num. 1. vbi dixi, ideò praecise
eam distinctionem dici modalem, quia vnum
extremum est modus. Quòd si Scotista dicant,
eam distinctionem formalem esse aequalem mo-
dali, tunc arguo rursus, Ergo quando utrumque
extremum, inter quae datur, sunt res, absolute
illa distinctio debet dici realis; ergo quando in-
ter misericordiam & iustitiam Dei, & inter alia
attributa ponunt praedictam distinctionem, ten-
entur fateri, eam esse realem; quia misericordia
Dei & alia attributa, non sunt modi, sed res. De-
inde si animalitas distinguitur à rationalitate pra-
dicta distinctione, debent dicere, etiam distin-
gui realiter, quia animalitas & rationalitas non
sunt modi, sed res. Admittere autem distinctio-
nem realem inter attributa Dei, periculosum est
in Fide, de quo Theologi. Quam verò falsum sit
eam admittere in creaturis, & in Deo inter pra-
dicata superiora & inferiora, statim ostendimus.

Posses tamen adhuc virgere, supra posito meo
argumento etiam suaderi, distinctionem virtua-
lem (quam in Deo ponimus, & de qua infra) esse
realem, quia eam ante operationem intellectus
dicimus reperiri. Sed respondeo, illam proprie
non esse distinctionem, sed aequivalentiam distin-
ctioni: hanc autem aequivalentiam veram & rea-
lem dicimus, & propterea illam dicimus distin-
ctionem virtualement, seu in virtute, fatemurque
libenter, eam à parte rei dari, esseque realem vir-
tualem modo explicato.

Aduerto, quaestionem esse inter Doctores,
utrum haec distinctio formalis ab Scoto tradita
fuerit an non: nos eam, cuiuscumque fuerit, re-
futabimus; de mente Scoti alij disputent.

SVBSECTIO SECVNDA.

Scoti sententia reicitur.

DOCENT ergo Scotista, in homine v. g. ratio-
nem entis distingui formaliter ex natura
rei à ratione substantiae, & hanc à ratione corpo-
ris, & sic de aliis gradibus, ita ut animalitas ho-
minis potuerit esse cum hinnibilitate equi, &
cum illa constituere equum, non ita ut simul ibi
manerent duae animalitates, sed ut auferretur
quae erat equi, & poneretur in homine, vel in alià
specie animalis.

Hanc impugnant nonnulli, quia adhuc natu-
ra, ut praecita à singularitate, est singularis; ergo
frustra ei additur singularitas formaliter distin-
cta. Antecedens patet, quia adhuc illa natura si-
ne singularitatibus esset indiuisa in se, & diuisa
à qualibet alià, ergo singularis.

Sed hoc argumentum in primis non probat,
nullos gradus inter se distingui, sed tantum sin-
gularitatem à rationibus communibus, imò nec
de hac; quia facile possent Scotista respondere,
distinguendo duplicem singularitatem, com-
pletam vnam, aliam incompletam. Singularitas
incompleta posset dici illa, quae natura anima-
lis, v. g. est haec potius quam illa, etiam antequam
intelligatur contracta ad rationale, quia (ut infra
dicemus)

dicemus) etiam genus habet immediata indiuidua. Singularitas completa esset ea, quā non solum animalitas est hæc potius quā illa in ratione animalitatis, sed etiam vltimò determinatur ad esse hominis, & indiuidui completi, Petri v.g. Posset ergo argumento responderi, naturam vt distinctam à singularitate, esse singularem incompletè, non verò completè, & ad hoc egere singularitate distincta, quo totum argumentum corrui. Et ex hac doctrinā inferes non sequi in principiis Scoti, in omnibus hominibus esse vnam & eandem naturam, quia potest Scotus respondere, eas naturas multiplicari à se ipsis per singularitates incompletas, etiamsi à se ipsis non habeant esse Petri potius quā Ioannis, ad quod egeant singularitatibus completis: sicut natura diuina non eget paternitate vt sit singularis, sed vt sit Pater; & materia prima à se ipsa est singularis, licet sit indifferens vt sit cum hac vel illa formā, & constituat hoc vel illud indiuiduum completum; neque eget formā, vt sit hæc materia, sed vt sit *hic homo*, vel *hic equus*. Quod si argumenta Scoti pro distinctione naturæ à singularitatibus completis probarent idem de incompletis, inde solum sequeretur, eum non locutum consequenter (quod nos statim ostendimus) non verò absolute ex eius sententiā sequi, esse in omnibus vnam & eandem naturam, quod argumentum contendeat.

Secundò iidem Auctores Scotum impugnant, quia animalitas hominis v.g. adhuc distincta à rationalitate, est diuersa specie ab animalitate equi, quia adhuc distincta dicit ordinem essentialem ad rationalitatem, quem non dicit animalitas equi; hæc enim dicit ordinem ad hinniabilitatem: ergo non rectè Scotus animalitatem distinguit à rationalitate, eò quod in illā conueniat cum equo, differat verò in hac, quia (vt constat) etiam in ipsā animalitate conueniunt & differunt.

6 Neque hoc argumentum vrget Scotum, quia negabit, animalitatem hominis vt distinctam à rationalitate dicere ordinem determinatum ad rationalitatem, imò potius censet eam esse indifferente, vt sit vel in homine, vel in equo: quare in sententiā Scoti animalitates distinctæ omnino conueniunt inter se, sicut in omnium sententiā materia prima omnium animalium omnino est eiusdem speciei. Imò censeo, dicendum consequenter, semel admissā Scoticā distinctione, eas animalitates non esse inter se vlllo modo diuersas.

Impugno igitur efficaciter prædictam Scoti sententiā: quia si ratio superior ex se est indifferens, vt hac vel illā differentiā specificā determinetur, ergo ratio entis & substantiæ, quæ reperitur in Angelo & in animā rationali, potest esse de se in lapide; ergo neque Angelus neque anima rationalis sunt omnino spirituales; quod est absurdum. Pater consequentia, quia nihil spirituale potest reperiri in lapide; sed in eo potest reperiri eadem numero ratio substantiæ quæ est in Angelo, ergo hæc non est spiritualis, ergo neque Angelus compositus ex illā erit omnino spiritualis. Præterea, ergo in Deo est aliqua ratio communis v.g. entis & substantiæ, in quā siue vniocè siue analogicè Deus conuenit cum creaturis, quæ de se sit indifferens, vt eadem numero

fit in creaturis, & è contrario in creaturā aliqua ratio de se indifferens vt sit realiter in Deo, quod est erroneum & Chimæricum: quia poneretur in rerum naturā aliquid, quod nec sit creatum, nec increatum; non creatum, quia potest esse in Deo, in quo nihil potest esse creatum; non increatum, quia poterat esse in creaturā, in quā nihil potest esse non creatum.

Secundò impugnatur eadem sententiā à priorī, quia repugnat, rationem substantiæ distingui à ratione entis. Idem est de aliis gradibus: substantiæ enim quantumcumque præcisæ non repugnat existere, ergo erit ens formaliter, neque ratio substantiæ potest præcindi realiter à ratione animalis, quia animalitas etiam vt distincta à ratione substantiæ, complet per se animal, & est radix operationum, ergo etiam vt distincta est substantia.

Quod si semel concedas, vnum gradum superiorem non distingui ab inferioribus, corrui totum fundamentum tuæ sententiæ, desumptum ex eo quod ratio superior non definiatur eadem definitione, & latius pateat quā inferior, quæ omnia reperiuntur in ente respectu substantiæ, & in substantiā respectu viuientis, etiamsi ab illis non distinguatur; ergo idem de omnibus fateri teneris. Præterquam quod etiam in aliis gradibus potest idem probari, in gradu v.g. *viuentis*: hic enim etiam reperitur formalissimè in animalitate & rationalitate, quæ per sensationem & intellectum formaliter mouentur ab intrinseco, & viuunt. Item in gradu spirituali, qui etiam reperitur in differentiā Angeli, quæ vt sic est indiuisibilis, & independens à materiā; ergo spiritualis, siue spiritualitas in indiuisibilitate, siue in independentiā à materiā consistat, de quo alibi. Idem de aliis gradibus facile posset ostendi: in solā animalitate, & eius speciebus, non videtur ita manifesta conclusio hæc: quandoquidem potest esse vnum principium quod sit sensitiuum, & non intellectiuum; & è contrario vnum rationale quod non sit sensitiuum, vnde non tam clare in ipsā differentiā includitur sensibilitas. Sed 8 parum hoc est, quia argumento ex aliis gradibus desumpto, & ex indiuisibilitate animi rationalis, vbi propterea non possunt esse duæ radices distinctæ, vna sentiendi, & alia discurrendi: sufficienter etiam probatur, nec ibi admittendam eam distinctionem, præsertim cum argumenta Scoti, si vel in vno prædicato non habent vim, in nullo eam habebunt, est enim difficultas omnibus communis, vt paulò antè notauimus.

Omitto impugnationem desumptam ex eo, quod hæc prædicationes essent falsæ, *animal est rationale*, *viuens est sensibile*, *homo est animal*, quæ ab omnibus vt verissimæ admittuntur. Omitto, inquam, hanc impugnationem, tum quia non mirum, si ipse neget propositiones communes, cum in hac sententiā contrarius sit omnibus; tum quia posset respondere eas esse veras, etiamsi animalitas à rationalitate distinguatur realiter, quia in illis in recto importatur subiectum commune, sicut hæc sunt veræ, *album est dulce*, etiamsi albedo realiter à dulcedine distinguatur: eodem enim modo non potest dici, *albedo est dulcedo*, sicut nec, *animalitas est rationalitas*, in sententiā Scoti, in quo nullum videtur absurdum: imò P. Suarez Disputat. 6. Metaphysicæ, sect. 10. et si

impugnet Scotum, prædictas tamen propositiones, *animalitas est rationalitas*, censet esse falsas, nihil ergo ex illis contra Scotum.

- 9 Sed dices, nullum tunc esse subiectum commune, quod significaretur, ergo non possent esse veræ prædictæ propositiones ratione subiecti communis. Respondeo negando Antecedens, quia vel ratio superior entis, vel è contrario indiuiduatio vltima, quæ esset quasi subiectum harum formalitatum, posset in sententiâ Scoti significari in recto in vtroque termino *animal*, & *uiuens*. Licet enim ratio entis distingueretur formaliter à ratione substantiæ, ideoque *perfectas* in abstracto non diceret ens: posset tamen Scotus respondere, in concretis illis *substantia, animal, uiuens*, &c. eam rationem entis importari tamquam subiectum, *perfectatem* verò & *animalitatem* tamquam formam, sicut album dicit pro subiecto materiam, albedinem verò pro formâ, de quo rursus infra Disputat. vi. num. vltimo.

SVBSECTIO TERTIA.

Soluntur Scoti argumenta.

- 10 PRIMVM est, quia re ipsâ conueniunt opposita prædicata animalitati & rationalitati, ergo differunt inter se. Probatur Antecedens: Quia animalitati conuenit esse principium sentiendi, non verò rationalitati; item huic conuenit esse principium discurrendi, quod repugnat animalitati, ergo distinguuntur inter se realiter. Sed nego Antecedens, quia rationalitas hominis tam est principium sentiendi, quàm ipsa animalitas, & hæc tam est principium discurrendi, quàm rationalitas, de quo Sectione 2.

Secundò arguit: Homo est compositus ex genere & differentiâ: sed vera compositio dicit veram distinctionem, ergo animalitas & rationalitas distinguuntur. Confirmatur: Si homo solum ratione nostrâ componeretur ex genere & differentiâ, etiam Deus haberet eam compositionem, quæ tamen illi communiter negatur. Respondeo in primis, etiam in Deo iuxta Scoti mentem debere admitti eam compositionem, quæ in homine, quia etiam in Deo sunt prædicata communia & particularia. Deinde respondeo, hominem non componi verè ex genere & differentiâ; quia cum genus & differentia formaliter non sint à parte rei, non potest realiter genus & differentia componere: est ergo illa compositio solum per intellectum; quatenus cognoscitur homo, & per actum qui tendit ad plures species, & per actum qui tendit ad differentiam illarum. Quòd si in Deo hæc compositio non admittitur, idè est, quia in Deo non admittitur communiter ratio vniuersa ipsi & creaturis, ut requiritur communiter ad genus, de quo Disputatione xi. Sectione 4.

- 11 Tertiò, Quia gradus communes diuersis definitionibus definiuntur quàm particulares, ergo distinguuntur: eadem enim res nequit diuersis definitionibus definiri. Hoc argumentum si quid probat, sanè contra Scotum, naturam distinguunt etiam à singularitate incompletâ, quod tamen ipse non fateretur. Patet, quia etiam singularitas incompleta definitur diuersâ definitione, quàm natura, singularitas enim incompleta defi-

nitur esse id, in quo vna natura ab aliâ distinguitur; quæ definitio non est natura: non ergo consequenter propter hoc argumentum distinguit singularitatem completam, & id negas de incompletâ.

Scoto ergo absolute respondent nonnulli, tunc solum posse vnam rem dupliciter definiri, quando est principium diuersarum operationum: nam in ordine ad vnam operationem vnâ definitione, in ordine ad aliam aliâ definitur. Non placent tamen hi: quia etiam res non operatiuæ possunt variè definiri, quia etiam possunt conuenire genere, & differre specie, ut colores inter se, & modi. Item & ipsæ operationes diuersæ, in ordine ad quas differunt causæ, quæ operationes non sunt operatiuæ; rursus, vel tandem sistendum in aliquibus (ne detur processus in infinitum) quæ non sint operatiuæ, sunt tamen diuersæ specie, & conueniant genere. Respondeo ergo, ad diuersas definitiones sufficere, si in eadem re sit similitudo & dissimilitudo cum alio, ut in quantum similis vnâ definitione, in quantum dissimilis alterâ definiatur. Ostendam autem Subsectione 4. similitudinem & dissimilitudinem non repugnare eidem formalitati.

Quartò arguit, Quia si animalitas & rationalitas essent idem, de quocumque prædicaretur animalitas, prædicaretur etiam & rationalitas, ac proinde de equo possit dici esse rationale, quod est falsum. Nego sequelam, quia de equo non prædicatur ea animalitas quæ est idem cum rationalitate, sed alia diuersa, vnde non sequitur, rationalitatem etiam prædicandam.

Vltimò obiciet: Natura secundum se, id est, secundum prædicata essentialia, neque est singularis, neque vniuersalis, ergo distinguitur à singularitate secundum se. Confirmatur: De Petro prædicatur tota essentia Ioannis, aliàs essent diuersi specie; sed non prædicatur singularitas, ergo distinguuntur inter se singularitas & natura. Hoc argumentum non tam probat distinctionem graduum inter se, quàm à singularitate, quod tamen neque ipse Scotus fateretur. Respondeo ergo, negando Antecedens, quia natura humana nihil aliud est, quàm indiuidua humana, quæ de se sunt plura. Ad Confirmationem respondeo, de Ioanne non prædicari eandem naturam humanam Petri, sed aliam similem; ut sic autem etiam prædicari singularitatem Petri, non eandem, sed aliam similem, ideoque non conueniunt prædicata contradictoria singularitati & naturæ.

SVBSECTIO QUARTA.

Argumentum Scoti ex similitudine & dissimilitudine dissoluitur.

VNUM ex præcipuis Scoti argumentis pro 13 distinctione graduum desumitur ex similitudine & dissimilitudine, quæ inter illos reperitur: ex quo infert, eos distinguuntur, quia similitudo & dissimilitudo nequeunt eidem rei conuenire. In primis in isto contra argumentum Scoti, Quia rationalitas, etiam ut distincta ab animalitate, est similis & dissimilis huiusmodi: similis, quia etiam ut distincta existeret, & esset ens & substantia, à quâ non potest distinguuntur. Præterea etiam esset

set similis in eo, quod utraque sit differentia animalis; ergo iam in eodem gradu tenetur admittere similitudinem & dissimilitudinem, ergo propter illas non debent distinguí gradus.

Vt autem difficultati satisficiamus, sciendum est, nonnullos putasse, eandem rem non posse alteri simul esse similem & dissimilem. Dixi *alteri*, quia respectu diuersorum non dubium, quin possit esse similis & dissimilis. Petrus enim in rationalitate est similis Ioanni, & in eadem est dissimilis lapidi. Ratio est, quia etiam si essent contradictoria similitudo & dissimilitudo ex se, at comparata cum diuersis, cessaret contradictio. Docent ergo hi recentiores, hominem v. g. comparatum cum equo, non posse esse illi similem & dissimilem simul. Quorum ratio ea videtur esse, quia dissimilitudo est idem, quod non-similitudo; sed similitudo & non-similitudo sunt contradi-
14 tradictoria, ergo. Confirmatur exemplo aequalitatis & inaequalitatis, quae non possunt esse in eodem respectu eiusdem: eo enim ipso, quod Petrus sit aequalis Ioanni in altitudine, non potest esse illi inaequalis in eadem altitudine, ergo neque similis & dissimilis simul; & hinc inferunt, res diuersae speciei omnino esse dissimiles, nisi summum extrinsecè ab operationibus similibus, quas possunt elicere, indiuidua verò eiusdem speciei omnino esse similia, etsi distincta.

Hæc sententia reicitur communiter ab omnibus, & merito: & in primis eius Auctores minùs consequenter loquuntur, dū similitudinem & dissimilitudinem principiorum ad solas operationes reuocant, quia ipsae operationes sunt similes & dissimiles inter se, sentatio v. g. hominis & equi sunt similes in ratione sensationis, & sunt dissimiles in ratione talium. Rogo ergo, illa similitudo est illis extrinsecè, an non? Si extrinsecè, ergo per alias operationes ab ipsis productas, & præterquam quod eas non habent, de illis etiam rediret argumentum, & procederetur in infinitum contra rectam rationem. Si verò dicas, eam similitudinem & dissimilitudinem operationum esse intrinsecam, ergo iam admittis similitudinem & dissimilitudinem simul inter duo, contra tua principia.

15 Secundo redarguuntur inconsequentia, quia etiam inter ipsa indiuidua eiusdem speciei datur aliqua dissimilitudo: nam hoc quod est esse principium harum operationum numero, non conuenit Petro, conuenit autem Ioanni. Deinde anima & materia Ioannis respiciunt aliquo modo diuersam vnionem ab eā quam respicit anima Petri, ergo hæc animæ sunt aliquo modo diuersae; ergo male dicit, indiuidua eiusdem speciei esse omnino similia, de quo redibit sermo Disputat. 1. de Anima à num. 217.

Si quid sentiam fateri liceat, arbitror, hos Auctores solis vocibus abuti: neque enim illi aut vilis alius negare potest, equum à parte rei verè existere & esse substantiam & principium sentiendi intrinsecè, rursusque hominem existere tam verè ac propriè ac existit equus, iidem & esse substantiam & principium sentiendi intrinsecè, non secus ac equum. In hoc nullus potest discordare de re; an autem id vocandum sit similitudo, an verò ad hanc requiratur vt omnino conueniant inter se, arbitror esse de nomine, & in illa errasse prædictos Auctores contra com-

mune modum loquendi: nam roga rusticum quemlibet, an homo & equus sint similes in hoc quod est *vinere*, respondebit profectò, esse similes; item in hoc quod est posse videre, audire, &c. item magis similes esse inter se hominem & equum, quàm hominem & lapidem; ergo nomine *similitudo* non intelligitur totalis conuenientia, ergo potest dari inter res diuersae speciei. Conuincuntur alij hoc argumento: verum quia censent similitudinem & dissimilitudinem opponi aliquo modo inter se, confugiunt ad distinctionem virtualem, quam ipsi ponunt inter animalitatem & rationalitatem, ratione cuius dicunt posse similitudinem & dissimilitudinem in eodem homine reperiri respectu eiusdem equi. Non dubium, quin, vbi fuerit ea distinctio, possit esse similitudo & dissimilitudo: verum eam non esse necessariam, probò clarè. Quia adhuc rationalitas, vt distincta virtualiter ab animalitate, est similis & dissimilis hinnibilitati equi, ergo ad similitudinem & dissimilitudinem non requiritur ea virtualis distinctio. Consequentia est euident. Antecedens patet. Et quidem eam rationalitatem sic distincta esse dissimilem, tu fateris; esse verò similem, ego probò: Quia vt sic distincta est ens, ergo est similis hinnibilitati, quæ etiam est ens. Deinde, utraque est differentia animalis, & petit identificari cum animali, ergo etiam vt sic distincta est similis in prædictis; ergo similitudo & dissimilitudo possunt reperiri in eodem respectu eiusdem sine vllà distinctione etiam virtuali.

Vt hoc explicent Doctores alij, dicunt, nullam
17 posse esse similitudinem adeò summam, quæ secum non habeat aliquam dissimilitudinem, quantumuis Petrus v. g. & Paulus sint similes, adhuc tamen sunt dissimiles aliquo modo: eo enim ipso quod distinguantur, Petrus habet negationem Pauli, quam non habet Paulus, vnde necessariò debent aliquo modo esse dissimiles. Ex quo vltèrius inferunt, similitudinem non negare omnem dissimilitudinem, nec cum illà opponi.

Non placet hæc doctrinà, in quâ confunditur dissimilitudo cum distinctione: ex quâ videtur rursus inferri, etiam indiuidua eiusdem speciei esse omnino dissimilia, quia sunt omnino distincta, per te autem idem est esse distinctum, ac esse dissimile, ergo non possunt esse aliquo modo similia, quia omnimoda dissimilitudo excludit etiam partialem similitudinem.

Confirmatur id à priori, quia si dissimilitudo consistit in eo, quod Petrus v. g. habeat prædicatum, quod idem omnino non habet Paulus: ergo, cum omnia prædicata Pauli sint distincta numero à prædicatis Petri, nullam poterit habere Paulus similitudinem cum Petro, cum nullam habeat cum eo identitatem.

Dices, non requiri ad similitudinem, vt in Petro & Paulo sit idem numero prædicatum, nam similitudo non est identitas, sed sufficere, si sit aliud simile. Contrà, hoc est quod ego contendo contra te, & inde infero Primo, posse Petrum & Paulum esse omnino similes, etiam si non habeant eadem numero prædicata, quia habent illa omnino inter se conuenientia. Vnde, licet Petrus non habeat negationem Petri, quam habet Paulus, adhuc in illa erunt similes, quia Petrus habet negationem Pauli, quæ est similis negationi Petri,
H 4 quia

quia Petrus & Paulus sunt similes; & consequenter negationes habebunt etiam similitudinem ex similitudine terminorum quos negant. Contrà Secundò, ergo iam dissimilitudo non consistit in distinctione, vt tu volebas, quandoquidem summa distinctio non arguit summam dissimilitudinem. Contrà Tertio, quia similitudo ex genere suo opponitur dissimilitudini, sed distinctio per te non opponitur similitudini, imò ad illam requiritur; ergo dissimilitudo non potest consistere in solâ distinctione, ergo malè ex distinctione formaliter inferebas dissimilitudinem.

Idè arbitror dicendum, indiuidua eiusdem speciei, quantumvis distincta, posse esse similia, quia sola distinctio non efficit dissimilitudinem, quod inde patet, quia in ratione distincti tam est ¹⁹ distinctus Petrus à Paulo, quàm ab equo, & tamen magis dissimilis est equo quàm Paulo, ergo non sola distinctio infert dissimilitudinem, ergo non ex distinctione indiuiduorum præcisè arguitur eorum dissimilitudo, quæ ultra distinctionem arguit etiam diuersitatem.

Vt autem ostendam, similitudinem non opponi omni dissimilitudini, aduerto, stare optimè, aliqua duo ex genere suo opponi, & tamen sese compati in gradibus remissis. Obscuritas verbi gratià opponitur claritati, quia obscuritas dicit negationem lucis, claritas verò lucem: Vnde respectu eiusdem lucis, seu in eodem gradu lucis, nequeunt simul reperiri, id est, lux vt quatuor & obscuritas maior quàm vt quatuor. cum hoc tamen fiat, vt claritas, & obscuritas in gradibus remissis non opponantur; neque enim negatio lucis vt octo opponitur cum luce vt quatuor. Similiter licet currere & non currere opponantur, non tamen repugnat, currere aliquos, & aliquos non currere; repugnat verò, omnes currere, & aliquem non currere: sicut, esse summam obscuritatem, & esse aliquam claritatem. Eodem prorsus modo de dissimilitudine philosophandum est: nam similitudo ex se potest esse maior & minor, neque enim consistit in indiuisibili; quare licet summa similitudo opponatur cum dissimilitudine, aliqua tamen similitudo non opponitur cum aliquâ dissimilitudine. Quando ergo affirmo, ²⁰ Petrum esse similem equo, non affirmo omnimodam similitudinem, sed solum partialem, & genericam; quando autem postea affirmo de eiusdem dissimilitudinem, non nego primam similitudinem, quam affirmaueram, sed aliam specificam, & maiorem, quæ non fuerat affirmata per primam similitudinem. Et vt vno verbo dicam, idem est dicere, *Petrum & equum esse similes & dissimiles*, ac dicere, *eos esse similes, non tamen omnino*: esse autem similes non opponitur cum hoc, quod est non esse omnino similes; ergo similitudo & dissimilitudo non opponuntur inter se, si neutra sit totalis, etiam in eadem indiuisibili formalitate.

Sed dices, etiam in ratione genericâ est dissimilitudo, vt ostendi; ergo iam ibi opponentur, illa enim similitudo & dissimilitudo sunt in eadem ratione genericâ. Respondeo, ipsam rationem genericam esse similem genericè, id est partialiter, eandem autem esse etiam dissimilem specificè, id est partialiter dissimilem: non autem repugnat, eandem rem esse partim similem, & partim non similem, neque enim per secundam

dissimilitudinem negatur prima, sed alia vt vidimus.

Ex his constat, falsò ab aduersariis in argumento supponi, quamlibet dissimilitudinem negare omnem similitudinem, ex quo inferebant, eas omnino repugnare inter se.

Ad exemplum de æqualitate & inæqualitate respondeo, æqualitatem consistere in indiuisibili, vnde non potest esse maior vel minor, quare non compatitur æqualitas inæqualitatem aliquam, quantumvis minimam, vnde non mirum, si repugnet, simul eandem rem esse æqualem & inæqualem alteri; non verò, esse similem & dissimilem propter rationes datas.

Sed dices, Cur æqualitas consistit in indiuisibili, non verò similitudo. Respondeo, Idè, quia æqualitas significat habere tantum quantum alterum, & non plus, vbi non potest esse magis & minus. Similitudo autem præcisè dicit esse instar illius, potest autem magis, aut minus esse instar illius; quod tandem ad significationem vocum reuocandum est.

SECTIO II.

De tunc à parte rei alia distinctio inter gradus superiores & inferiores, &c.

IMPUGNATA distinctio ex naturâ rei inter gradus superiores & inferiores, restat videre, vtrum detur inter illos aliqua alia distinctio minor præcedenti, vt inde dignoscatur, quâ ratione fieri possit vniuersale per intellectum.

SUBSECTIO PRIMA.

Status questionis, & quæ certa sint explicantur.

THOMISTÆ & Nominales conueniunt, à parte rei gradus superiores & inferiores non distingui, nec realiter, neque ex naturâ rei, propter rationes à nobis supra factas. Verum Thomistæ contendunt adhuc dari inter eos gradus distinctionem quemdam virtutalem æquivalentem reali in ordine ad cognitionem; id est, gradus eos, quantumvis sint idem realiter, posse tamen vnum cognosci per intellectum, quin cognoscatur alius, non secus ac si à parte rei distinguerentur, ad eum modum, quo causa potens producere plures effectus dicitur virtualiter multiplex, quia ipsa sola potest efficere quæ plures causæ. Præterea illa distinctio graduum non dicitur actualis, quia actu nihil est distinctum, sed solum virtualis, quatenus potest terminare vnum actum intellectus secundum vnam rationem, quin terminet illum secundum aliam, quod solum hi Auctores concedunt respectu intellectus; per contactum autem physicum, vel per productionem physicam consent repugnare, attingi vnum gradum, quin alius attingatur, vel producat. Quod si potest intellectus diuidere eas formalitates, idè est, quia eius actio est subtilissima, potens distinguere quæ in se non distinguuntur, & hoc vocant præcisiones obiectivas. Docent præterea, id tantum fieri posse per actus abstrah-